

Bij de foto: In zijn in juni gehouden afscheids-
oratie had hoogleraar doopsgezinde geschiedenis
Piet Visser lof voor de gereformeerde kerkhistori-
cus Henry Elias Dosker (1855-1926). [lees verder
op blz. 3]

nr. 40, juli 2014

IN DIT NUMMER:

Henry Dosker

Hoe zit uw kerk in elkaar?

Archiveren in de 'cloud'?

...adc **etera**

*...adcetera is een gezamenlijke uitgave
van deputaten ADC (GKV) en de
Archiefcommissie (NGK)*

colofon

...ADCetera is een
gezamenlijke uitgave
van deputaten ADC

(GKV) en de
Archiefcommissie
(NGK)

Broederweg 16,
8261 GT Kampen.

Telefoon 038 447 17 30

E-mail
info@adckampen.nl

Website
www.adckampen.nl

Druk: drukkerij
De Bunschoter,
Bunschoten-
Spakenburg

Ontwerp: Peter Dees,
Zwolle

Foto omslag: Portret
H.P. Scholte, collectie
Pella Historical Society
& Museum

Ten geleide

De Generale Synode te Ede van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft het beleid van het deputaatschap voor Archief en Documentatie – en daarmee het beleid van het ADC – over de afgelopen drie jaar goedgekeurd en het een nieuwe opdracht gegeven in lijn met de beleidsvoornemens. Het meest opvallende punt voor een breder publiek is de voortzetting van de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken richting nauwere samenwerking inzake het ADC. Deze samenwerking omvat niet alleen de samenwerking op archiefgebied – coöperatie op dit gebied bestaat al jaren en verloopt uitstekend – maar ook op het gebied van het bestuur en beheer van het ADC. Het deputaatschap en de nederlands-gereformeerde commissie voor Archief en Documentatie spreken al enige tijd over nauwere bestuurlijke samenwerking. En het mooie is dat niet alleen de vrijgemaakte synode die ingeslagen weg steunt, maar dat ook de nederlands-gereformeerde Landelijke Vergadering dat doet. Op het gebied van toenadering en gezamenlijke activiteiten tussen verschillende kerkgenootschappen is de coöperatie rondom het ADC geen unicum. Op allerlei gebied vindt tussen veel kerkgenootschappen samenwerking plaats. Wat rondom het ADC gebeurt past in

een trend. Maar welke? Je zou kunnen zeggen dat in het geval van de vrijgemaakten en nederlands-gereformeerden de wonden van de scheuring van de jaren zestig van de vorige eeuw aan het helen zijn, of dat de verandering van de samenleving deze kerkgenootschappen dringt, dan wel uitnodigt tot samenwerking. Maar ook zou je kunnen zeggen dat de samenwerking rondom het ADC – en niet alleen daar – getuigt van een relativering van kerkelijke verschillen. Kerkgrenzen zijn minder relevant en het denken vanuit de eigen organisatie of kring heeft plaats gemaakt voor meer netwerk-achtige structuren, waarin het concrete doel van een samenwerking belangrijker is dan de herkomst van de samenwerkenden.

Wie zal het zeggen welke trend hier zichtbaar wordt? Hoe dan ook, hier is duiding gewenst. We werken samen, maar in welke context? Voor het beantwoorden van deze vragen blijft de geschiedenis van de gereformeerde traditie, haar kerkgenootschappen en samenwerkingsverbanden, onontbeerlijk. En historische kennis begint bij het bewaren en ontsluiten van archieven, en bij een gemeenschap die daarin investeert. Daarom zijn we blij met de besluiten van Synode en Vergadering, in welke context ze ook geduid moeten worden.

Henry Dosker werd geboren te Bunschoten als zoon van een afgescheiden predikant en curator van de Theologische School te Kampen. Op het Zwols gymnasium raakte hij bevriend – voor heel zijn leven - met Herman Bavinck

Gereformeerd kerkhistoricus sine ira et studio

Toen zijn vader – moe van de verdeeldheid in afgescheiden kring - in 1873 een beroep aannam naar een emigrantenkerk in de Verenigde Staten ging Henry mee. Hij studeerde theologie in Holland (Michigan), New Brunswick en Chicago. Als predikant maakte hij scheuringen mee. Zijn pogingen tot bijeenhouden faalden, zoals ook zijn streven Kuypers en Bavincks neocalvinisme – na zijn vertrek uit Nederland ontstaan – in de VS te introduceren niet succesvol was.

Teleurgesteld over het kerkelijk leven richtte hij zich op de studie van de kerkgeschiedenis. Zijn benoeming in 1902 tot hoogleraar aan de presbyteriaanse theologieopleiding te Louisville (Kentucky) voerde hem weg uit de door hem als beklemmend ervaren Nederlandse emigrantenkerken. Maar Nederland vergat hij niet. Hij bracht verscheidene zomers hier door, onder meer ook bij Bavinck (die op zijn beurt in 1892 en 1908 ook bij Dosker

in de VS logeerde), en ontwikkelde een grote interesse voor de vroege geschiedenis van de Nederlandse doopsgezinden. In 1918 hield hij – na Kuypers en Bavinck als derde Nederlander - Stone-lezingen aan Princeton Theological Seminary, en wel over die doopsgezinden. Hij legde in de gepubliceerde lezingen een grote sympathie voor hun spiritualiteit aan de dag, maar wees ook op een groot bezwaar van deze religieuze beweging: het gemeenschap brekende individualisme.

Dit laatste punt stelde Piet Visser in het licht toen hij begin juni zijn afscheidsoratie hield aan de Vrije Universiteit. Hij achtte bepaalde doopsgezinde geschiedschrijving te defensief en deelde Doskers sine ira et studio (zonder vooringenomenheid) getrokken conclusie. Zijn boek over de 'Dutch Anabaptists' geldt na een eeuw nog steeds als een gedegen studie uit onverwachte gereformeerde hoek. Een voorbeeld ter navolging dus.

Update pilot digitaal archiveren en aanmelden voor Toogdag Utrecht 2014

De pilot digitaal archiveren draait inmiddels volop. De deelnemende kerken zijn bezocht en een gedeelte van hun archief is opgehaald om te worden gescand. Dit scannen is gebeurd door het bedrijf Data Space te Eindhoven. Dit is een bedrijf dat gespecialiseerd is in het scannen van grote hoeveelheden materiaal en dat ook grote klanten heeft. We hebben geprobeerd van alle soorten archiefstukken voorbeelden te laten scannen zodat dit een betrouwbaar beeld geeft van de variatie aan materiaal dat in de kerken voorkomt. De scans worden verwerkt in de opslagfaciliteiten van Data Matters en wordt beschreven via een archiefbeheerprogramma. Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de ISAD systematiek. Behalve met het digitaal archiveren doen de meeste gemeenten ook mee aan het onderdeel informatiebeheer. Dit gaat over het werken met digitale documenten die nu worden gecreëerd. Deze moeten goed worden beheerd en uiteindelijk op de juiste plek en met de juiste metadata in het digitale archief terecht komen. Om deze gegevens op een goede manier te managen is er programmatuur ontwikkeld, waarmee de kerken nu oefenen. Eén en ander zal

op de Toogdag worden gepresenteerd. Deze toogdag is bedoeld om u via de resultaten van de pilot een concreet beeld te geven van de manier waarop een kerkelijke gemeente in 2014 kan omgaan met digitale informatie zowel aan de kant van de content creatie als aan de kant van het archiefbeheer. Deze Toogdag Utrecht 2014 zal worden gehouden op zaterdag 20 september in het Protestants Landelijk Dienstencentrum te Utrecht. De plaatsen zijn beperkt en u wordt aangeraden om nu al aan te melden via de website: <http://www.kerkelijkarchiefbeheer.nl/> Op deze site vind u tevens meer informatie over de kosten en het programma.

Brieven en dagboeken gevraagd uit 1944

In het vorige nummer van ADCetera (nr. 39, december 2013) werd melding gemaakt van het Project Vrijmaking in brieven. Via brieven en dagboekfragmenten wordt op het ADC onderzoek gedaan naar de beleving van de Vrijmaking van de gewone kerkleden. Inmiddels zijn honderden brieven uit relevante archieven zoals dat van Greijdanus, Schilder en Veenhof uit het jaar 1944 gedigitaliseerd en geanalyseerd. Hierbij doen wij een oproep aan de lezers na te gaan of er in hun familiearchieven brieven en dagboekfragmenten aanwezig zijn die informatie geven over de belevenissen van

mensen tijdens de Vrijmaking in 1944. Materiaal uit die tijd kan toegezonden worden aan Ab van Langevelde, ADC Kampen, Broederweg 16, 8261 GT Kampen. Per e-mail kan ook: info@adckampen.nl. Bij voorbaat hartelijk dank!

Hoe zit uw gemeente in elkaar?

Bovenstaande vraag is niet alleen van belang voor predikanten die overwegen een beroep naar uw gemeente al dan niet aan te nemen. In een iets ander verband is die ook erg belangrijk voor het informatiebeheer in de kerk. Een goed geordend archief heeft een bepaald geraamte. Dit wordt meestal het archiefschema genoemd. Aan de hand van dit archiefschema kan men zien hoe het archief is opgebouwd en geordend. Vroeger werd in onze kerken zo een schema wel eens opgebouwd via de onderwerpen die de documenten in het archief behandelen. Dit leverde niet zelden problemen op. Immers veel documenten zijn niet te vangen in één onderwerp. Wat doe je met die documenten die meerdere onderwerpen bevatten? Hoe vind je documenten terug waarvan je niet precies het onderwerp weet, maar wel allerlei andere gegevens zoals afzender, periode enz.? Een ander niet minder belangrijk bezwaar is dat een archief een afspiegeling moet zijn van de administratieve organisatie van een instelling of in dit geval een kerk. Aan de hand van het archief moet je die organisatie als het

ware weer kunnen reconstrueren. Met een archief dat uitsluitend is geordend aan de hand van rubrieken en op onderwerp kan dit in principe niet. Om tot een goed archiefschema te kunnen komen is het dus belangrijk om te weten hoe je organisatie in elkaar zit. Welke werkprocessen vinden plaats in die organisatie en welke stukken produceren ze? Van welke processen moet de stukken worden bewaard en van welke kunnen de stukken op termijn worden vernietigd? Duidelijkheid in de structuur van je organisatie is niet alleen voor het archief van belang, maar ook voor het informatiebeheer in het algemeen. Tot vijftien jaar geleden was dit in veel kerkelijke gemeenten binnen de Gkv (en ook wel bij andere kerkgemeenschappen) behoorlijk uniform. Belangrijk organisatiestructuren waren kerkenraad, diaconie, commissie van beheer en andere commissies. De Richtlijnen en adviezen van het ADC gingen ook uit van deze situatie. Tegenwoordig is dit anders. Vaak is de verantwoordelijkheid van een kerkenraad opgesplitst in een pastoraal en een bestuurlijk onderdeel. Dit laatste wordt dan veelal waargenomen door een aparte taakgroep of iets dergelijks. Dit betekent dat hoewel de kerkenraad vaak nog wel eindverantwoordelijke is, het daadwerkelijke bestuur - met name - betreffende "aardse" zaken op andere schouders berust. Daarnaast kennen veel gemeenten tegenwoordig zoiets als een agendacommissie of kleine kerkenraad die de vergaderingen al voor een groot deel "voorkookt". Dergelijke wijzigingen in de organisatie hebben natuurlijk ook gevolgen voor de ordening van een archief en beheer van de informatie. Bij het ADC is er geen beeld

van hoe zo een moderne structuur er nu gemiddeld uitziet. Daarom doen we hierbij een oproep aan gemeenten om - wanneer dat beschikbaar is - een organigram van de organisatie zoals die nu geldig is via de mail op te sturen naar info@adckampen.nl. Daarbij willen we ook graag weten wie er aan wie verantwoording schuldig is. We zullen dit bekijken en daar later op terug komen.

Bericht vanuit de Archiefcommissie NGK

De Landelijke Vergadering van de Ned. Geref. Kerken 2013/2014 nam op 17 mei jl. enkele belangrijke, zo u wilt, historische beslissingen. We lichten er twee uit.

Onderzoek naar aanleiding van enquête archiefbeheer NGK

In 2012 deed de Archiefcommissie onderzoek (zie voor de betreffende rapporten <http://lv.ngk.nl/lv2013/allestukken.html>: nrs.01.09.01-06) naar het archiefbeheer en specifiek naar digitaal archiefbeheer binnen de NGK'en. Het resultaat van de enquête leverde interessante gegevens op waarvan er tevens enkele waren gerelateerd aan het vertrouwen in bestaande digitale bescheiden. Diverse kerken gaven overigens aan dat sprake is van zowel digitale als ook analoge archiefstukken; zekerheid wordt op tal van plekken dus ingebouwd.

De LV Zeewolde stemde in met het

doen van gericht onderzoek om te kunnen komen tot een verantwoorde oplossing voor opslag en beheer van digitale bescheiden. Op de laatste vergaderdag van de LV in 2014 kan mogelijk al een tussenrapportage worden gegeven van te ondernemen stappen.

Band met het ADC wordt hechter
Het Archief en Documentatie Centrum te Kampen verricht meer taken dan louter een veilig onderdak bieden aan het Landelijk Archief NGK. Het ADC beheert een omvangrijke verzameling archieven en andere bescheiden van organisaties van de GKv. Een van de taken van het ADC is het stimuleren van onderwijs en onderzoek op basis van het aanwezige archiefmateriaal. Dit kan mogelijk ook vruchtbaar zijn voor het onderwijs vanuit de NGP (predikantsopleiding). Door de Deputaten Archief en Documentatie GKv werd een voorstel gedaan om de band met het ADC hechter te doen zijn in de nabije toekomst en om –ook bestuurlijk- te gaan participeren in het instituut ADC. De LV besloot om in komende jaren nader overleg te voeren over participatie i.c. over een archiefinstituut voor beide kerkgenootschappen. Daarmee kan het archiefbeheer voor de kerken én de ondersteuning van archiefonderzoek voor de predikantenopleidingen een gezamenlijk nieuwe toekomst tegemoet gaan.

Historisch

In 1974 nam de toenmalige Landelijke Vergadering het historische besluit tot oprichting van een Landelijk Archief. Het besluit in 2014 voor het digitale

Nieuwe aanwinsten

*Archief materiaal
onderzoek naar
ds. S. van Velzen*

*Archief Gereformeerd
Vormingsinstituut (GVI)*

*Archief Landelijk Ver-
band voor Evangelisatie*

Arbeid (LVEA)

*Aanvulling archief
Landelijk Verband voor*

*Gereformeerde School-
verenigingen (LVGS)*

Archief dispuut Nautilus

archiefbeheer kan evenzeer historisch worden genoemd.

Archiveren in de cloud?

Op de website van het ADC kunt u een uitgebreid artikel lezen over het gebruik van gratis clouddiensten zoals Dropbox en Google Drive voor het digitaal archiveren van kerkelijk archief: <http://www.adckampen.nl/node/84>. Op het eerste gezicht lijken deze diensten een handig hulpmiddel bij het online bewaren en archiveren van belangrijke documenten. Ze zijn gratis, makkelijk in het gebruik en je hebt al je digitale stukken bij de hand. Hoewel deze diensten inderdaad erg handig kunnen zijn voor het delen van documenten over verschillende platforms, adviseren we niet om deze diensten te gebruiken als duurzaam digitaal archiefdepot. Daarvoor zijn ze ongeschikt. Hier worden enkele belangrijke redenen genoemd; in het online artikel komen ze zoals gezegd uitgebreider aan bod. In de eerste plaats kunnen deze diensten niet de garantie bieden dat de documenten voor een lange periode duurzaam bewaard worden. Wanneer een dienst failliet gaat is het zeer de vraag of u nog over uw documenten kunt beschikken. In de tweede plaats biedt de gratis clouddienst niet de mogelijkheden om goed en duurzaam archiefbeheer uit te voeren. Hierbij kunt u denken aan het formaat van de documenten. Kunnen ze over vijftig jaar nog steeds worden gelezen? Ook gaat het hierbij om

zaken als het kunnen toevoegen en archiveren van de vereiste metadata. Ten derde hebt u bij deze diensten niet de zekerheid dat uw documenten veilig zijn. Het eigendomsrecht en vooral het gebruiksrecht is bij deze diensten lang niet altijd geregeld zoals zou moeten in het geval van vertrouwelijk informatie zoals kerken die vaak hebben. Het blijkt dat een bedrijf als Google veel vrijheden geniet om die vertrouwelijke informatie te gebruiken voor het verbeteren van de eigen dienst.

Een ander probleem voor de veiligheid is dat wijzigingen in documenten al dan niet bedoeld vaak achteraf niet meer zijn te controleren.

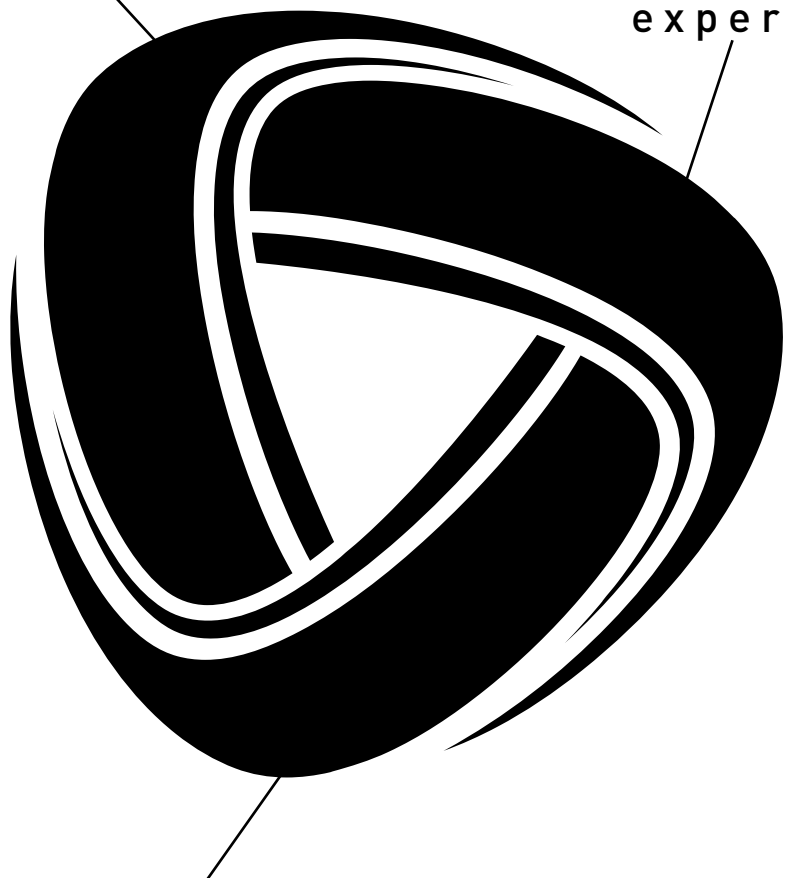
Hoe weet je dan of er niet mee is geknoeid? Wat is er nog mogelijk als iemand per ongeluk een document heeft weggegooid? Kunnen voorgaande versies nog worden teruggehaald? Ten slotte betekent veiligheid van de documenten ook dat er goed beheer mogelijk is van wie welke documenten mogen inzien en bewerken. Goed en duurzaam digitaal archiefbeheer is geen eenvoudige opgave en het is niet raar dat dit geld kost. Overigens moet men wel bedenken dat de zogenaamde gratis diensten van Google Drive en Dropbox etc. beperkt zijn. Na een bepaalde hoeveelheid gebruikte serverruimte moet men ook voor deze diensten betalen. Voor digitaal archiefbeheer geldt hetzelfde als voor analogoos archiefbeheer: doen we er alles aan om de informatie duurzaam en goed toegankelijk te houden? Dit vraagt niet alleen goede technische mogelijkheden, maar ook een goed beleid.

Vakantiedata

In verband met de zomervakantie is het ADC gesloten van maandag 21 juli tot en met vrijdag 8 augustus 2014. Vanaf maandag 11 augustus is het ADC weer geopend.

Uw doel
Uw wens

Onze
expertise

Het resultaat
hoogwaardige communicatie

DE BUNSCHOTER
SAMEN COMMUNICEREN